

Tapet skydd mot radon

LÄTTBETONG | Radonhalten i lägenheter minskade med 90 procent

Det låter nästan för bra för att vara sant: en tapet håller radonet i schack i västgötska Fritsla.

Hyreshusen med blå lättbetong fick en speciell tapet i fem lager, och radonhalten i inomsluften sjönk radikalt.

Mätningar ett år efter tapetsering visar att radonhalten minskat med upp emot 90 procent.

–Har man radon på grund av blå lättbetong är detta en ganska enkel och billig lösning, säger Bertil Bengtsson.

Under sina år som vd på Marks Bostad har han arbetat med att begränsa radonhalten i 50-talshusen i Gärdebo i Fritsla. Mätningar visade nämligen att flera lägenheter hade halter som lågt högt över Socialstyrelsens rekommendationer.

Radonet kom från den blå lättbetongen i väggar och yttertak. Sjningen brukar då vara att öka luftomsättningen.

Men husen i Gärdebo saknar vindsvåning, och därför skulle det bli både dyrt och besvärligt att installera ett ventilationssystem.

Genom Statens Provningsanstalt fick bostadsbolaget kontakt med ett tyskt företag, som erbjöd en skyddande tapet med aktivt kol. Den skulle sänka radonhalten – men tapeten var alldeles för dyr.

Marks Bostad hänvisades vidare till Finland; där fanns en speciell tapet som tillverkas för att användas inom förpackningsindustrin. Tapeten består av två papperslager och däremellan en speciell plastfolie i tre lager.

Det är denna tapet som nu har sänkt radonhalten radikalt i hyreshusen i Fritsla. Först fordrades dock ett gediget underar-

be på väggar och tak. Tapetseringen krävde också större noggrannhet än en vanlig tapetsering; men sammantaget blev det betydligt billigare att göra så här, än att installera ett ventilationsystem.

Och resultatet har än så länge varit mycket gott; den täta tapeten, som döljs av en vanlig tapet, hejdar radonet. Normalt slitage och tavelkrokar ska inte minska effekten, säger Bertil Bengtsson.

–Men eftersom det här är ett nytt sätt att jobba på är det rimligt att göra en uppföljning efter fem år, och se så att reduktionen håller i sig, tillägger han.

Fysikern Lars Mjones, som arbetar med radonfrågor på Statens Strålskyddsinstitut, konstaterar att ett tätt skikt kan hindra radonet från att lämna lättbetongen.

Under början av 80-talet gjordes också en del experiment med olika tapetlösningar, men utan riktigt goda resultat. Ofta blev det läckage vid skarvar och punktering.

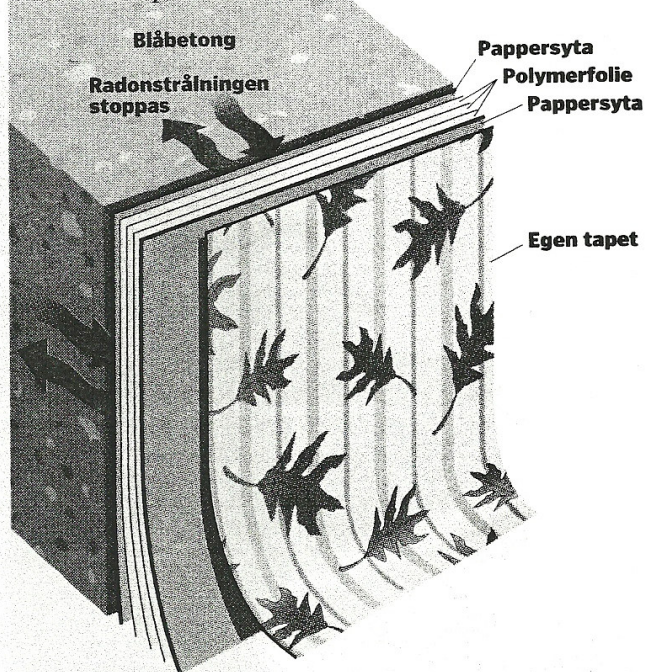
Lars Mjones blir därför intresserad av det goda resultatet som uppnåtts med radontapeter i Fritsla.

–Det är möjligt att det är dags att fundera på det här igen, säger han.

ELISABET ANDERSSON

08-13 51 72, elisabet.andersson@svd.se

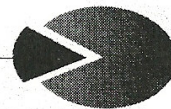
Tapeten är 0,3 mm tjock och består av fem lager som stoppar radonet från att tränga in. Däremot skyddar tapeten inte mot den starkare gammastrålning som alunfskiffret i blåbetongen avger. Men radonet är ett större problem.

Radonet sönderfaller i "radondöttrar". Det är radioaktiva metalljoner som gärna fastnar på damm- och rökpartiklar. Det är när vi andas in jonerna som vi skadas.

Radon kan ge lungcancer

2700 totalt antal lungcancerfall per år
500 orsakas av radon i bostäder
450 av dem är rökare

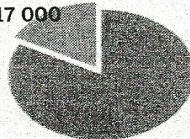
Mycket återstår att göra

Långt ifrån alla bostäder är ens radonmätta. Här nedan uppskattas det totala antalet hus som överskrider högsta gränsvärdet 400 becquerel per kubikmeter.

Småhus

Totalt 100 000

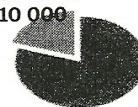
Sanerade
17 000

Flerbostadshus

Totalt 50 000
(600 000 bostäder)

Sanerade
10 000

Skolor och förskolor

Totalt 800

Sanerade
100

Grafik: BENGT SALOMONSON
Fakta: ELISABET ANDERSSON / SUSEN SCHULTZ

FAKTA | RADON

Radon i marken största bekymret

►Radon i hus kommer från marken, vattnet eller byggnadsmaterial. Strålskyddsinstitutet uppskattar att cirka **500 personer i Sverige årligen dör** i cancer orsakad av radon.

Blå lättbetong är det byggnadsmaterial som avger mest radon.

Tio procent av Sveriges bostäder är byggda med lättbetong,

som tillverkades mellan 1929 och 1975.

Radon i marken är dock ett större bekymmer än radon i byggnadsmaterial. SVD